

Pirsa Kurda di sempozyuma Tirkologên Sovyet û Bulgaran de

B. DIMITROVA: Siyaseta ku li dijî Kurda tê meşandinê Kurdistana Tirkîyê paşde hiştiye û ew kiriye rewşa mêtîngehiyê. Di van deh salên dawiyê de di netica pêşketina aboriyê de kapitalîzm li Kurdistanê pêş-

Di 13-14 ê Çiriyê Pêşîde li paytexta Bulgaristanê Sofyayê sempozyuma Tirkologên Sovyet û Bulgaran pêkhat. Sempozyum ji alî Akademiya Zanistiya Bulgaristanê ve hatibû organîzekirin û gelek pisporên bi navûdeng, ku li ser Tirkîyê xebatê dikin beşdar bûn. Di nav wan de wek Dr. N. G. Kireev, Dr. V. I. Danilov, Dr. P. P. Moiseev, Dr. B. M. Potsveriya, C. Xarkov, I. Yalimov, B. Dimitrova, M.

ve çûye û di civakê de jî guherandin anîye.

R. adoy KRASTAV: Kurd netewe ne û di bin asîmlasiyon û qetliaman de jî netewatiya xwe diparêzin.

I. YALIMOV:

Sedema ku heta îro Se-

Blagoev, B. Marinkov, D. Nedev, A. Garabedian, P. Paraşkiev û Kurdologê Bulgar R. Krastav hazirbûn.

Di Sempozyumê de 13 tewir rapor li ser Tirkîyê hat xwendin. Di nav wana de ya herî girîng a bi navê "Siyaseta burjuvaziye Tirk li ser pirsê netewî" bû. Ew babet ji alî Boryana Dimitrova pêşkêşî sempozyumê bû. B. Dimitrova bi kurtî di rapora xwe de digot "Di salên 1970 û 1980' an de di nav pirsên

rîhildana Şêx Seîd wek "irticaî" hatiye nîşandan xeletiya PKT ye. Şefik Husnî di rapora xwe ya Kominternê de digot "Ji ber ku ev serhildan li dijî Kemalîzmê ye, loma jî paşverû ye"

civaki ya Tirkîyê de pirsê Kurda jî bo burjuvaziye Tirk xeterek mezin bû. Burjuvaziye Tirk di nav her dû şerê cihanê de li dijî Kurda her çiqas teror û qatliama pêkhanîye jî lê dîsa nikarîye pêşveçûna şûrê Kurd yê millî biseknîne. Îro Kurdên Tirkîyê ne tenê ji bo tevayî ya tevgera rizgarîxwazên Kurd ew jî bo guherandina civaka Tirkîyê jî faktorên her dinamik in.

Dûmahîk r. 11

Hilbijartina dîktatoriye cardin ANAP'ê anî serî

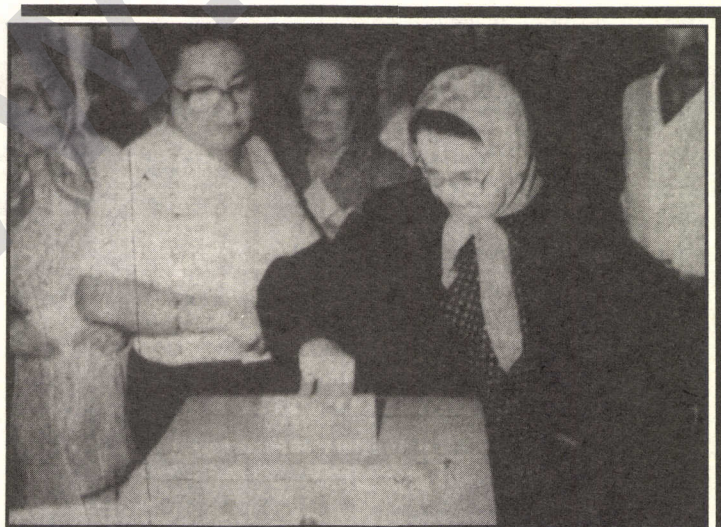
Ji 450 parlamenteran ANAP'ê 292, SHP 99 û DYP 59 parlamenter qezenc kirin.

ANAP'ê ji %36'ê dangan girt lê ji %65'ê parlamenteran qezenc kir.

Helbijartin di bin nîrê dîktatoriye de di bin zora polis û esker de çêbû. Radyo TV û hemû imkanên dewletê ji Partiya Ozal re kar dikirin.

Di bin nîrê dîktatoriya faşîst de, li Tirkîyê, di 29'ê Çiriyê Paşîn de hilbijartinên giştî yê parlamentoyê çêbûn. Di encama (netîca) hilbijartinan de sê partiyên burjuwazî ketin parlamentoyê. Ji 450 parlamenterî Partiya serokwezîr Turgut Ozal; ANAP'ê bi %36'ê dangan 292 parlamenter, partiya Erdal İnönü SHP (Partiya Sosyaldemokrat)'ê bi %24'ê dangan 99 parlamenter û partiya Suleyman Demirel; DYP'ê bi %20'ê dangan 59 parlamenter girtin. Partiya Ecewît, a Erbakan û ya Turkeş ji bo ku di tevayîya Tirkîyê de ji %10'a berjortir deng negirtin, neketin parlamentoyê, ango ji %20'ê dangan vala çû. Lê li alî din xuya bû ku Turgut Ozal bi 1/3 (%36)ê dangan 2/3 (%65'ê parlamenteran) yê parlamenteran derxist û bi piraniyek gelek zêde bû hukumet.

Ev yeka han ji encama sîstema qanûna helbijartinan a Tirkîyê tê. Qanûna helbijartinan piştî derba

eskerî hat guhartin û bend li ber partiyên hatin danîn. Li gor qanûnê ji bo ku partiyek karibe têkeve parlamentoyê, divê li temamî

Tirkîyê ji %10'ê dangan bistîne. Ku ne wiha be ew, li herêmekê an bajarêkî ji %100'ê dangan jî bistîne

Dûmahîk r. 11

**Hevpeyvîn bi Sosyolog
M. Van Bruinessen re**

Nivîs di hejmara bê de

Em sala nû ya hemû
xwendevanên xwe
ji dil û can pîroz dikin!
ARMANÇ

konferans li ser dîroka surgûniya Kurdan

Dr. Kemal Fuad (yê li milê çepê) di konferansê de diaxîfe

Li paytextê Danîmarka li Kopenhagê bi navê "Li Kurdistanê Surgûn" konferanse hat dayîn. Di konferansê de li ser surgûna Kurda û iskanên mecbûrî hat sekinandin.

Li Ewropayê ev cara pêşî e ku di vî warî de xebat tê çêkirin û konferanse tê dayîn.

Di pêncê meha Kanûnê (5.12.87) de li Danîmarka, li bajarê Kopenhagê Komîta Piştgiriya Kurdistana û Komîta Yekîtiya-Çep bi hev re di bin navê, "Li Kurdistanê Surgûn" konferanse çêkirin. Komîta Pişt-

giriya Kurdistana ji van hêzên jêrîn pêk tê: YSK-KD, PUK, PPKK, KUK-SE, KPDP, PASOK, PSKT-KD, PDK-Iraq.

Dûmahîk r. 11

Hukûmeta Bonnê ji bo Kurda otonomiyê dixwaze

"Pirsa Kurda ji bo NATO barekî politîk e. Mafê insani demokrasi û azadî ew tiştên ku NATO pîrr qîmetê didê û ew sedeme dibê ku Tirkîyê pirsê Kurda bi aşîti hal bike. Bi kêmasî ji bo Kurda aşîtiyek wilo û otonomîya çandî dibê bê xwestin"

Di 4 çileyê Pêşî di organa mehîniya Wezîrê Parastina Almanya Federal de bi navê "Kurdistan" meqaleyek hat weşandin. Ji ber ku Wezîrê Parastina Almanya Federal sekreterê giştî yê NATO ye ye jî loma jî ew dîtin wek dîtinek NATO yê dikare bê hesabkirin.

Kovarê ji xeynî meqalê cî daye xerîteyek Kurdistanê û li ser hejmarê, serhildanên Kurda, ziman û rewşa wan sekiniye û bi kurtî wilo dibêje. "Heta îro her çiqas Tirkîyê pirsê Kurda inkarkiriye jî lê bi rastî pirsê Kurdistanê heye û ev pirs ji bo

NATO yê barekî politîk e. Ji ber ku mafê insani, demokrasi û azadî ew tiştên ku NATO pîrr qîmetê didê û jî dibê sedemê ku Tirkîyê pirsê Kurda bi aşîti hal bike. Bi kêmasî ji bo Kurda aşîtiyek wilo û otonomîya çandî dibê bê xwestin."

Di meqaleyê de tê gotin ku "li Tirkîyê 8 milyon Kurd hene û navê Kurdistanê ne romantîke a di serê 18 milyon Kurd de ye. Kurdistan bi rastî heye nêzikî 3 hezar salen ku Kurd li herêmekê dijîn û li gora CIA yê di nav gerilayên cihanê de tên jimartin. Zimanê Kurda di dema Atatürk de hatiye qedexekirin û îro jî Tirk hebuna Kurda qebûl nakin û wan Tirkên çiyayî nişan didin. Heta îro Kurda di navbera 1925 û 1938'an de çar caran ji bo otonomiyê serî hildane, lê belê bi ser neketine.."

Şeva musabaka govendê bû şahiyek mezin

Li dora 1300 Kurd bi komikên govendê re kêf û heyecan derbas kirin. Ji cur bi cur folklorên herêma leystik hatin pêşkêşkirin.

Roja 20'ê Çileyê Pêşî ya 1987'a ji aliyê Federasyona Komelên Kurdistanê li Swêd, li Stockholmê musabaka folklorê (govend) hat hazirkirin. 7 komê folklorê beşdarî musabakê bûn. Ev komên folklorê: Komên folklorê ên komelên Kurd li Sundsvall, Bolnes û ya jina, koma Govend, Sîpan, Dîlan û Sulav bûn. Her çiqas koma Ararat, Şengal û Komela Kurdên Goteborgê muracat kiribûn jî ni-karibûn beşdarî şevê bivin.

Federasyonê berî 4-5 meha agahdariya musabaka folklorê dabû. Ji bo koma ku bibe yekê 5.000 Kr., ya duduya 3.000 Kr. û ya sissiya jî 1.000 Kr. xelat danîbû. Ji bo puandayina musabakê jî ji aliyê federas-

Di nav heft komikên folklorê de Koma Govend bû ya yeka, Koma Dîlan bû ya duduya û Koma Jina jî bû ya sissiya.

Koma Govend di musabakê de bû yekem

yonê jûriyek hatibû hilbijartin. Jûrî 5 Kurd û 2 jî Swedî, ji 7 kesa hatibû pêkanîn.

Her komek folklorê leystikên herêmekê pêşkêş kir; Entab, Diyarbekir, Hekarî û ji Kurdistanê Iraçê û Îranê û h.w.d. Li dorî 1300

Kurd bi balkêşiyek mezin û bi kêf û eşq li komên folklorê mêze kirin. Di navbera de jî Şivan û Gulistanê bi deng û muzîka xwe temaşevana anîn eşqê. Piştî komên folklorê leystikê xwe pêşkêşki-

rin, bi sedan jin, mêr û zarok xwe avêtin pîstê (sahnê) li ber muzîk û dengên Şivan û Gulistanê bi eşq û kêfê mezin xwe hejandin.

Jûrî, Koma Govend layiqî dereca yekê dît. Koma Dîlan bû duyem, Koma Jina jî bû sêyem. Koma Komela Kurdên Bolnes ku ji zarokên 7-8 salî pêk hatibû, xelata jûrî ya xusûsî girt. Komên mayin jî, ji ber ked û xebata wan ya di warê govenda Kurdî de, bi ku-payan hatin xelatkirin.

Nûçeyên KKDK

KKDK ji bo mafê gelê Kurd meşiya
Bila netewê Kurd qedera xwe bi destê xwe tayînbike
Bila muhacirkirina Kurdan bê seknandin
Bila cezayê îdamkirinê rabe
Em waliyê mêtîngehkar naxwazin
Efuya umûmî ji bo hemû girtiyên politik

Ji bo van daxwazan KKDK'ê di 5.XII.1987'an de li bajarê Bochumê meşek û mitîngek çêkir.

Zêdetirî 400 kêsên şoreşger û welatparêzên Kurd tevî meşê û mitînge bûn. Berî meşê, bi zimanê Almanî li ser rewşa Kurdistanê a îroyîn xebardan hate kirin. Di dema xebardanê de bi Almanî, Kurdî û Tirkî slogan dihatin avêtin. Bimre koleû, bijî serxwebûna Kurdistan, bila leşkerê Tirk ji

Kurdistanê derve, em waliyê mêtîngehkar naxwazin, bijî Partiya Pêşeng, bila zîndan vala bibin, efuya umûmî û hwd.

Di dawiya meşê de mitîngek li ber meydana devê derê beledîya bajarê Bochumê çêbû. Deqîkakê di huzura şehîdên serxwebûnê û azadiyê de seknîn û bi navê merkeza KKDK axaftinek hate kirin. Meş û mitînge bi moralekî bilind û bi disîplîn xilas bû.

KKDK di kongra SPD da

Şileswig-Armanc

Kongra SPD (Partiya Sosyaldemokrat a Almanya) a Şileswig-Holştayin di 20/21.11.1987 de li bajarê Kielê çêbû. Gelek heyetên bi navên partiyên sosyalist û sosyaldemokrat ji welatên Avrupa Bakûr wek Norveç, Danîmarka, Swêd û hwd. hatibûn dawetkirin. KKDK jî wek rêxistineke demokratîk dawetî kongra SPD'ê bû û di mesaja xwe de wiha digot: Rejîma generalan hebûna 12 mîlyon Kurd, dîroka wan, zimanê wan û kultura wan inkar dike. Ji bo vê armancê politikake jenosîdî dimeşîne.

Diktatoriya generalan dixwaze bi 100 hezaran Kurdan ji Kurdistanê bi darê zorê bajo Rojavayê Tirkiyê.

KKDK di dawiya mesaja xwe de got, ku îro nêzi 350.000 Kurd li Almanya Federal dijîn. Lê tu mafên wan wek yê biyaniyên din nîne. Van mafan naxwazin bidin Kurdan ji ber ku Tirkiye endamê NATO ye. KKDK ji bo wan mafên Kurdan li Almanya Federal têkoşînê dide û ji bo vê yekê ji Kongra SPD'ê piştigirî û alîkariyê dixwaze.

KKDK doza gelê Kurd dide naskirinê

Makarzew û Kabannîkov: Li Kurdistanê pêşveçûnek pêşverû û antî-empyralîst heye. Em vê tevgerê bi tevayî silav dikin...

SDAJ, Rêxistina Xortan ya Partiya Komunîst a Alman (DKP) li ser prestroyka û glasnostê di 6'ê Cotmehê de li bajarê Lubeckê civînek çêkir. Serokkonsilose Sovyet yê Hamburgê Juri Makarzew û serekê Komsomolê Andre Kabannîkov jî hatibûn dawetkirin.

Di civînê de endamê Komîta KKDK ya Lubeckê keys dît ku bi van her du mivanan resohbet bike û ji wan hin pirsra bipirse.

Li ser Kurdistanê, têkoşîna gelê Kurd û rewşa îro û li ser Partiya Pêşeng a Karkerî Kurdistan (PPKK) bi kurtayî hin înfomasyon hat dayîn û hin pirs hat pirsîn. Makarzew û Kabannîkov jî di bersivên xwe de gotin ku: "Li Kurdistanê tevgerek pêşverû û antî-empyralîst heye. Em vê tevgerê bi tevayî silav dikin. Lê hêzên me (qewetên me) pîr belav in.

Cûntayê serekên PYKT avêtin girtîgehê

Di 7'ê Çirya Pêşî 1987'an de di preskonferansa Brûkselê de sekreterê giştîya PKT Heyder Kutlu û seraka PKT(TIP) Behice Boran (ku roja 10'ê çirya pêşî çû heqîya xwe) dabûn flankirin ku, di bin navê Partiya Komunîst a Yekbûyî ya Tirkiyê (PYKT) de hêzên xwe wê bikin yek.

Di 16'ê Çirya Pêşî de sekreterê giştî yê PKT H. Kutlu û sekreterê PKT (TIP) Nihat Sargin ji bo ku, Partiya Komunîst a Yekbûyî ya Tirkiyê bi fermî avabikin, bi grûbek parlamenterî, rojnamevan, avûqat û h.w.d. yê Ewrûpî re çûbûn Tirkiyê. Wexta li Enqerê ji balafirê peyabûbûn ji alî polisan ve hatibûn girtin, 20 rojan di bin çavan de mabûn û işkence dîtibûn. Di 6'ê Çileyê Pêşî de Mahkema Dewletê ya Ewlekarî (Emnê) ji bo damezrandina û îdarekirina partiya komunîst a îlegal, ji bo xebata wan ya li dijî Tirkiyê, serekê dewletê û meclîs û ordiya Tirkiyê di heqê H. Kutlu û N.

Sargin de dawa vakir û ew avêtin girtîgehê.

Berî û piştî ku Kutlu û Sargin vegerin Tirkiyê atmosfera politik bilind bû. "Serokkomarê" Tirkiyê Kenan Evren ji bo serbestkirina Partiya Komunîst digot ku "Wexta ew ji derwe direktîfê nestûnin û wek komunîstên Ewrûpî bibin, wê gavê belkî ev parti bê serbestkirin. Lê belê vegera wan prowakasyon e"

Serokwezîrê Tirkiyê Turgut Ozal jî wek Evren difikirî û digot "H. Kutlu û N. Sargin ji bo provakasyonê hatine û dixwazin danûstendina Tirkiyê bi Civata Aborî ya Ewrûpayê re xirab bikin".

Ozal zinarek gêrrî ser gel kir

Hêkek bû 90, nanek bû 150 lire

Piştî van zemên dawiyê hin mirovan xwestin wî destê xwe yê ray dabû Ozal jêkin.

Li Tirkiyê, du roj piştî hilbijartina nûnerên parlamentoyê, hukûmeta Turgut Ozal her tişt carek din buha kir. Ev zemên (buhayiyên) Ozal, mîna zinarekî mezin gerrî ser gel bû û gel pelixand. Di navbera %6-60 zem hat ser her tiştî. Hêkek bû 90 lire, nanek bû 150 lire, lîtrak şîr bû 850 lire û pakêtek Maltepe 350 lire. Bi van zeman dewlemendên Tirkiyê hîn dewlementir û xizan jî hîn xizantir bûn. Perên ku bi buhakirina tiştan hatin ser hev, çûn bêrika Koç û Sabancı (dewlementirên Tirkiyê).

Wek tê zanîn ji 24'ê Çileyê Paşî 1980'î û vir de, bi rêçeta ÎMF (Fona Pera a

Navnetewî) û Banka Dinê programeke aborî li Tirkiyê tê meşandin. Ji bo bi çianîna vê programê berpirsyarê yekem Turgut Ozal bû. Navroka vê rêçeta ÎMF'ê dibê dewlemend, hîn dewlementir û xizan jî hîn faşîst yek jî hîn serbestir bikaranîna vê programa aborî ya ÎMF bû. Ji ber ku ev programa li tu welatî bêtî hebûna diktatoriyeke nehatiye meşandin. Ev zemên piştî hilbijartinê jî perçakî vê programê ne. Van zeman per û pûçikê (baskê) gel şikandin. Êdî gel nikare nan û pîvazê jî bikire.

Çend mînak (numûne) ji tiştên ku buha bûne.

Navê tiştê	Roja hilbijartinê (29.11.1987)	2 roj piştî hil. (1.12.1987)
Tonek kaxetê rojnama	410 500 TL.	600 000 TL.
Jetonek piçûk	50 TL.	75 TL.
Jetonek mezin	750 TL.	1 125 TL.
Lîtrak benzîn	278.20 TL.	350.90 TL.
Elektirik (KW)	35.50 TL.	42.00 TL.
Pakêtek Samsûn	300 TL.	350 TL.
Nanek	100 TL.	150 TL.
Lîtrak şîr	650 TL.	850 TL.
Kîlo şekirê çayê	300 TL.	420 TL.
Kîlok çay	1 800 TL.	3 500 TL.
Kîlok goşt	3 800 TL.	4 000 TL.
Kîlok penêr	1 950 TL.	3 000 TL.

Navdarên Kurd

Zaneyekî Navdarê Kurd:
Dr. Mihemed Sidîqê Miftîzade

Dr. Mihemed Sidîqê Miftîzade, zanayekî Kurd î Kurdistanê Îranê ye, ku ji balî Kurdên Kurdistanê Tirkîyê kêmtir nasîn. Lê birayê wî û bi taybetî jî brazîyê wî li Kurdistanê Tirkîyê bi nav û deng in. Çimkî Dr. Mihemed Sidîqê Miftîzade, birayê biçûk ê Mihemed Mihri û apê nivîskar û wergerê bi nav û deng Selahattîn Hilav e.

Vê nivîsa han, me ji kovara Sirwe [hejmar 7, Paylza 1365'a (1986)] ku li Urmiyê (Kurdistanê Îranê) çap dibe wergirtiye. Dr. Mihemed Sidîqê Miftîzade, vê nivîsarê berî mirina xwe nivîsiye û ji mamoste Hejar re şandiye. Mamoste Hejar jî di Sirwe de daye çapkirin. Em Kurmançiya wê li vir çap dikin.

ARMANÇ

Dr. Mihemed Sidîqê Miftîzade

Navê min Mihemed Sidîq, navê malbata min Miftîzade ye. Sala 1300'ê koçî yê Hewawî [hicrî-şemsî (1921'ê zayînî)], li gîndê Dîşe, li navça Hewramana Ciwanro hatime dinê.

Bavê min Mele Ebdulayê "Miftî" kurê Mele Mehmûd, kurê Mele Mihemed, kurê Mele Ehmedê Gewre, ji malbata melayên Dîşe ye.

Diya min, keça Seyid Şehabeddînê Talişî û diya wê keça Şêx Osmanê Tewêleyê Hewraman e.

Di salên pêş Şerê Cihanê yê pêşî de, bavê min, ji bal fermanrewayên Erdelan hat davet kirin bajarê Sine û bû mîderîsê xwendîngeha Mizgefta Dar-ul-İhsan. Piştî çend salan, di dema fermanrewatiya (hukumdariya) Qacaran de, hat dawetkirin tehranê, leqeba "Miftîyê Kurdistanê" hat dayînê û vegeriya bajarê Sine.

Temenê (imrê) min şeş salî buye, bavê min li bajarê Sine koça dawî kirîye. Diya min jî pênc sal piştî koça dawî ya bavê min, li Dîşe ji vî diyarê çûye.

Min xwendina xwe ya destpêkê li gundên Dîşe û Xanega û li bajarê Sine xelas kirîye.

Sala 1315'ê Kaçî yê hetawî (1936'ê zayînî) min dest bi xwendina Îlmên Îslamî kirîye û min di xizmeta zanayên dinî yên navçên Sarezûr, Merîvan, Mukriyan û bajarên Pêncwîn, Silêmanî, Kerkûk, Hewlêr, Rewandîz, Mehabad û Sine ders xwendîye.

Ew zanayên ku min di xizmeta wan de ders xwendîye ev in: Kekê min Hecî Mela Xalidê Miftî, Mela Seyid Arif, Mela Salihê Terife, Seyid Baba Resûlê Ebadeylî li navça Şarezûr, Mela Baqîrê Balk, Mele Mahmûdê Derfê li Merîwan, Mele Eliyê Hemamiyan, Mele Şêx Mahmûdê Burhan li Mukriyan, Mele Arifê Baneyî, Mele Seyid Eli li Pêncwîn, Mele Mistefayê Hacî, Mele Resûl, Mele Ebdulayê Bêjwê li Silêmanî, Mele Ezîzê Şilî Xaneyî li Kerkûk, Mele Salihê Dibegeyî, Mele Ebûbekîr Efendî li Hewlêr, Mele Ebdulkerîm

Efendî li Rewandîz, Mele Sadîqê Sedîqî, Mele Huseynê Mecdî li Mehabad, Mele Mehmûdê Miftîyê kekê min li bajarê Sine ku îcaza îlmî, min ji ba wî girtiye û dawîyê, li bajarê Silêmanîyê Mamostên Heyeta Zanyariya Dinî û Ewqaf piştî tehqîqkirinê wê îcaza min ji min re mor kirine. Li Teheranê jî Şûra Ali ya Wezareta Ferheng (Wezareta Kultur) icazename fetwa û tadrîs (dersdanê) ji min re derxistin.

Sala 1923'a (1954'a) di Wezareta Ferhengî ya wê demê û Amûziş û Perwerîşa niha (her du jî bi mana Wezareta Kulturî yan jî hindekarî nen.n.m) bûn mamoste û min li bajarên Mehabad, Sine, Xuremabad û Teheranê ders daye.

Sala 1341'ê (1962'ya) li Fakolta İlahiyat û Mearifa İslamî ya Unîversîta Teheranê min dewra lîsans xwendîye û bûme doktor. Fakolta Edebiyatê de jî demekê ez bi îlmê hindekarî û zîman jî bilîyam. Di wê demê de jî min di dibistanên destpêkî yên Teheranê de derrs didan.

Sala 1349 (1970) ez li Fakolta Edebiyat û İlmên İnsani ya Unîversîta Teheranê bûm mamostê zîmanê Kurdî û min dersên Erebi û Farisî jî dida.

Sala 1359'a (1980) ku ji ber destpêkirina Şoreşa Kulturî Unîversîta Teheran hat girtin. Fîrsetek ji min re deerket ku li malê rûnem û nivîsîna wê Rêzimana Kurdî ya ku li ber re jî ez bi serhkirina Dîwana Mewlewî (Medûnî) dibilîyan û niha jî her xerîkê (mijûlî) wî karî me.

"Çewa bû, ku ez bi zîman û edeba Kurdî bilîyam".

Di destpêka nûgîhaştina min de xerîkbûna bi xwendina menzûmên (şîrên) Mewlewî û tefsîrkirina manên wan jî bal endamên malbata min û dostan, hewl da min ku peywendîyeke bi tin bi bi zîman û edeba Kurdî re deynim. Ev pêwendî bû hoyê wê yekê ku dema min li Kurdistanê Îraqê dixwend, pirtîr bi zîman û edeba Kurdî bibilim. Piştî di destpêka Şerê Cihanê yê Duduya ku si-

yaset a fermanrewatiya Tirkîyê, kovar û namênivîsên Kurdên wir ji bo şandina welatên derva serbedt kir, kekê min Mihemed Mihri Begê ku berî Şerê Cihanê yê Pêşî, şehîdê nemir, Şêx Ebdulqadirê Geylanîzade ji bajarê Rewandîzê wî bi xwe re biribû bajarê Estenbol (gelek mixabin qet çavê min pê neket), cara pêşî bi Kurdî namêk ji min re şand, ku di namê de pir hewl dida min da di tu dem û rewşê de xwe ji xizmeta zîman û edeba Kurdî venekşînim. Ev hewldanên han bûn sedemê wê yekê ku pirê caran xerîkê lêkolîna zîman û edeba Kurdî bîm.

Sala 1338'a (1959) ku ji alî hukumetê rojname Kurdistan li Teheranê hat derxistin, min pêşniyariya sernivîsariya wê rojnamê qebûl kir, çimkî ji alîkî de min çewtîyek mezînan dizanî ku di wê rîya han de be pey ku kêrhatina xwe, ez xizmeta zîman, edeb û mêjûya (dîroka) gelê xwe yê bîndest bikim, û ji alîkî din jî her çi mebestek propogandayî tede bû jî ji bal hebûn (mewcûdiyet) a gelê Kurd, zîman, edeb û welatê wî, fîrsetek belgedar bû.

- Dr. Mihemed Sidîqê Miftîzade hon jî nezmên wî.
- 4- Durustkirin û şerh-kirina dîwana Seyid Salihê Kirmanşanî.
 - 5- Durustkirina Şîrîn û Ferhad, esera Mele Weledxanê Goran.
 - 6- Durustkirina hin ji nezmên "Kenîzek û Yazde Rezm ku beşek e ji Şanameya Kurdî, esera Serheng Elmasxanê Kenûleyî.
 - 7- Zincîre (silssile) gotarên li ser rêzimana Kurdî, di bin navê "Çan binûsin û bixwîninewê" (Çewa binivîsin û bixwînin).
 - 8- Zincîre-gotarên li ser jîyana civaka me û rexnegirtin li ser hinek bir û bawerî û edet û qanûnên nelirê yên civakî di bin navê "Le komela çon bijîn" (Di civakê de em çewa bijîn).
 - 9- Komkirin û durustkirina dîwana Mela Hamidê Alicaniyê jî navça Jawero.
 - 10- Durustkirina Şereqîsey Asman û Zewî (peyv avêtina berhev a Asman û Erd) nezîmandina Mîrza Abdulqadirê Yaweyî.
 - 11- Durustkirina Cengnama "Kole w Aynemel" (Kole û Aynemel) nezîmandina Mîrza Abdulqadirê Yaweyî.
 - 12- Komkirin û durustkirina şûnewarên (asarên) şîra gelî di şairên Kurd de, di bin navê "Le her gulzarê gulê" (Ji her gulîstaneke gulek).
 - 13- Çend perçe nezmên we latperwerî, netewayetî û evîn darî û çend kurte-çirokên nezm bi awayê terz û twancî netewayetî û civakî wek çiroka Mam Rêwî (Mam Rêvî) û Pepûle Silêmanê (Dik Silêman) û çiroka Fîl û Bul-bul.
 - 14- Zincîre-gotarek felsefa suruşî (tebîî-xweristî) di bin navê "Rêgayî Xudanasî"

(Rîya Xudanasî).
 15- Dîrokîka Hukumetên Kurd.
 16- Durustkirin û çapkirina Munacata Xanayê Qubadî, bi navê "Heft Bend".
 Ev lazîmî (dîvîyahî) hemû, li jêr unwana M.S.M. ku kurtiya Mihemed Sidîqê Miftîzade ye, di hejmarên rojname Kurdistan de a ku bi çar beşan hatine cildkirin, li ber destin.
 Rojname Kurdistan her çiqas, di bin çavdêriya hişk a hukumetê de derdiket jî, di rastiyê de xizmetek girîng jî bo zîman, edeb û dîroka gelê Kurd kir. Lê piştî çar salan jî bo dewletê derket ku çapkirina wê rojnamê jî bilî ziyandana siyaseta dewletê tu fêde tede tune. İja jî ber vî yekê di destpêka bîhara 1342'a (1963) de rojname hat girtin.
 Ji bilî wan karên edebî yên ku min di rojname Kurdistan de, bi ser xistin, ji sala 1338'a (1959) heta Paylza 1358'a (1979) min çend zincîre-gotarên edebî, li ser edeb û dîroka Kurd nivîsîn û ew di radyoya Kurdî ya Îranê de hatin belavkirin. Beşekî pirê wan gotaran di dest de ne, hinek jî wan jî di bin navên han de hatin belavkirin:
 Lêkolînewey Wêjeyî (Lêkolîna Edebî), Be serhatîy Baw û Bapîran Mam (Serpêhati-yên bav û bapîrên me), Wêjeyî Wêjewanan (Edeb û Edîb) Pendî Pêşinan (Peyvên Pêşîyan) Rastkirin û Şerhkirina Dîwana Nalî, Şîrên Awaza Stranên Kurdî yên Mestûre Erdelan ku cara pêşî min di nav muswedên kevn de bîdest xistibûn.
 Girîngtirin karê Mamoste Doktor Miftîzade şerhkirina şîrên Mewlewî Tawegazî ye. Bi xwe di pêşgotinekê de ku li ser xezelên Mewlewî nivîsiye dibê: "Di destpêka nû gihîştina (ciwanîya) min de, car caran guhê min li nezmên Mewlewî bûn, ku xizmet û dostan di şevbêrkên şevan an civînên rojan de jî hendure dixwendin. Xweşîfî û şerîniya van şîran, hêdî hêdî balamin kişandin, min xwest ku ez jî wek wan şîran jî ber bim û di mane û mezmûnên wan ên dilrêvî têbigihem. Vê xwezîyê, min dahf da ku roj bi roj pirtîr li nezmên Mewlewî bikolim, li çî çiyê ku çavê min bi destnivîsek kevn an nû a şîran biketa, lê digeriyan ku nezmên Mewlewî di nav wan şîran de bibînim û bi ser û pê siikandinê bixwînim."
 Gelek mixabin, reşebayê mirinê moletê neda ku ber û fêkiyê beçê vî zaneyê me bi temamî bîdest bîdest keve, wî berî temambûna vî karî giring dînya bêwefa bi cîh hişt û şerkkirina Dîwana Mewlewî bi netemamî bi cîh ma.
 Mamoste Mihemed Sidîqê Miftîzade di meha Sermaweza 1363 (1984) li bajarê Teheranê wefat kir û di Goristana Weyselqerênî ya Kirmanşan de hat sipartîn axê. Em hêvîdarin, bikaribin di hejmarên pêş yên Sirwe de hindêk jî eserên vî zaneyî payebilind belav bikin.

-2-

Şêrko Bêkes:

Pirs-3 : Ta çi sînorî mesela kelepor û çîroka millî û folklorî di helbestên we de reng dane? Her weha hûn di mesela kelepor û tazekirinê de çawa dighêjin?

Bersîv-3 : Bi dîtina min pêwîste piyekî helbestvan li ser zemîne dîroka kelepor û folklorê axa xwe be û piyê din jî li ser zemîne rewşenbîriya cihanî be. Ev her du çavkanî hevdu tamam dikin. Yek, aliyê neteweyî-nîştîmanî û aliyê din jî ê cihanî bi hêz dibe. Pêwîste ku ev her du rûbar weke du avan têkilî hev bibin. Çîroka millî û folklor, dengê resenê (eslî) wî zimanî ye ê ku helbestvan pê dinivîse. Bîhn û berameya ax û pêwendiyên civakî ne, buhêrka wan e, reh û rîşiyên jiyanê ne. Bê goman, ew helbestvanê ku reh û rîşiyê wî tunebe, mîna darê di cihê xwe de hişk dibe û nikare bijî. Folklor, reh û rîşiya zimanê neteweyî ye, reh û rîşiya hest û pêhisiya civakê ye. Sîpera laşê tevgerê ye. Destan û beyt û folklorê Kurdî ew çavkaniyên bê binînin ku helbestvanê serdemê, bi dîtina taze a hemdem, dikare awêtaya (tevlîhev) hemdem a berhemên xwe bike rengê ku di xizmeta hunerê helbesta îro û dîtuna taze ya îro de be. Nabe ku helbestvan, kelepor û folklorê bike zindan û bikêrhatin û perçebûna xwe tê de girtî bihêle. Di destan û beytên Kurdî de, di wan çîrokên millî de helbestvanê Kurd, guh dide stran û dîlokên dîrokî ên netewa xwe. Hebûna civakiya xwe tê de dibîne. Helbestvanê hemdem dikare gulbijêriyê bike û buhêrkê li bêjîngê xe. Ji pend (gotinên pêşiyên) ên ciwan û pak û baş û li ser bîngê hên wan dikare karekî edebî û nûtir ava bike. Bi rengê ku li gel dîtina, balkêş û hisa serdemê bê ava bike. Dikare ji xoşewîstiya Mem û Zînê û Ferx û Sîrî û Şêrî û Ferhad, pîvaneke xweştîviya mezintir peyda bike... Hema (sembol) û nişana nûtir bîne holê.. Dûrbûna hunerî û civakî a wan destan û beytan berferê bike. Min di bizavên xwe û di vê mecalê de çend car bala xwe wan daye wan beyt û çîrokên folklorî. Bi Bi taybetî di helbesta "Koç" û "Braymok" de û bi gelemperî di hin helbestên din de, min ew beyt li gel rûbarê helbestên taze ên xwe têvel kirin. Cihê wan dêw û dehbeyên çîrokê millî îro dagirker û dijminên gelê me dagirtiye.

Braymokê evîndar bûye evîndarekî şoreşger û peşmerge û helbestvanekî mixest. Ax û dildar û Braymok û sengerê şoreşgera hemû bûne yek aso bo dîtina û têvelbûnê. Ji vê materyala xav a folklorê, helbestvanekî bikêrhatî dikare bi sedan peyker (heykel) ên taze dîrist bike. Ya girîng, çavaniya dîristkirina wane. Ji bilî vana, "ziman"ê neteweyî ê helbestvan, zimanê resen û gihajî, çavkaniya xwe a pak, di van beyt û çîrokên millî de dibîne. Helbestvan, nehîniya ziman di wan benderên veşartî ên folklorî de peyda dike. Em helbestvanê ku bi hûrî agahiya li van aliyên neke, nikare helbesta resena hemdem binivîse. Helbest xewn û xeyal û hizirên bê sînor e. Dîristkirina wê ji nû ve, realîtaye din e. Ne emreale ku weke xwe mabe û ne ji ewe ku pê li ser hatibe danîn. Hat û cûna di nava wan her du cihanên de xeyal û afirandinên helbestvan taze dikin. Serekaniya kelepor û folklorê me Kurdan dewlemend û bi ber e. Piraniya van beyt û destanan jî heta niha weke befra sipî nin a ku nehatiye detdan. Helbestvanê hunermend, dikarewana bike hêvênê (heyvanê) gelek helbestên hemdem. Û ji wana, bo xeyal û lênerînên xwe tazetir wergir e.

Pirs-4 : Hûn di derbarê helbesta berxwedanê de çi dibêjin?

Bersîv-4 : Helbesta berxwedana Kurdî, di sengerê êrîşkirina zulm û zora dagirkeran de şerê zimanê huner û afirandinê ye. Çekeke din ê xebata netewa me ye. Çekeke ku mil bi milê çekê pêşmerge ve ye û li gora her qonaxa dîrokî di cengê de ye! Ji wê roja ku zimanê edebî ê nivîskî ketiye ser kaxezê û ji wê roja ku Kurdan bi çewsan û zulm û zora netewî his kiriye, bi pîvana şiyariya politîk-civakî a her qonaxê re helbest jî, kêr û zêde, xav û tûj, bi gurrî û nizmî di meydana de bû. Çunkû helbest, zimanê his û pêhisiya helbestvan û dil û nava civatên xelkê bû.

Helbest, ji kevintirîn afirandinên qada edeba me ya Kurdî ye. Reh û rîşiyên wê kûr in. Ehmedê Xanî, destana Mem û Zînê jî ber zimanê Kurdî nivîsiye. Ji bo ku nebêjin Kurd ne xwediyê ziman û çarenûsa xwe ne. Ev, hizirkirineke berxwedanî ye. Ji hebûn û man û berdewambûna netewê re berevanîkirine ku ew jî serrast bi zimanê netewî ve girêdayî ye. Helbet, li gel bilindbûna hest (his) a civakî-neteweyî, li gel tûjbûna xebata politîkî û serhildan û raperîn û şoreşên neteweyî, li gel çirbûnan pêwendiyên

Foto: Armanç

çînatî û şoreşgerî helbesta Kurdî jî diguhertîne de bû. Çiqas ku şiyarbûna nîştîmanî a mirovê Kurd bilintir dibû, çiqas jana axa Kurdistanê mezintir dibû, ji serpêhatiyên taze yên ji dayikbûnê, helbesta Kurdî a berxwedanê jî purtir û temamtir dibû. ger em bi lênerîneke dîrokî li edeba Kurdî binêrin; em dibînin ku di wan qonaxan de helbesta Kurdî a berxwedanê geştir û diyardir e. Di qada xebat û berxwedana realî a xwe de, tekoşîn jî geştir û diyardir bû. Helbesta berxwedanê weke çawa ku rê ronî dike, rê jî wilo jê re tê ronîkirin. Di dema raperîn û şoreşên Kurdistanê Tirkî, Çran û Iraqê de...li gora her qonaxê wan xebatan...helbest jî, mil bi milê wan xebatan, li gora bilindî û nizmiya van raperîn û şoreşan di geşbûnê de bû. Di serdema Hecî Qadirê Koyî û pişt re di serdema Bêkes de helbest di kelîne de bû...ji ber ku giyanê berxwedana şoreşgerî dikeliya. Helbestê, rola rêberiyê kiriye. Helbet, helbesta Kurdî a berxwedanê, li Kurdistanê Iraqê, ji wê demê ve bi pêltir hate holê. Dema ku şoreşa çekdar a

"Helbesta berxwedanê de dengê xwîna şehîdan û de

Eylûlê rabû, weke çawa xerîteya politîkî-civakî ya Kurdî kete guhertîne, xerîteya politîkî-civakî ya Kurdî kete guhertîne, xerîteya helbesta berxwedanê jî hate guhertin. Ji aliyê zulm û zor û çewandinê, helbesta berxwedanê, bilintirîn helbesta pêhisiya mirovê Kurd e. Neynîka bajar û gundên xwînavî ye. Di dema niha û di Kurdistanê Iraqê de, di dema ku şoreşa nû ya Kurdî li hember faşîzmê rabûye, berevaniyê jî hebûna miletekî dike, dara azadiya me rojane bi xwîna şehîdan tê avdan. Ji aliyê kolonyalîstên dagirker ve politîka sotina erdê Kurdistanê tê ajotin, bi sedan lawên tekoşer tene bi darvekirin. Bi hezaran Kurd, ji cihê hezar saliyên wan tene qetandin. tene mişextkirin. Di demê weha de em bi dehan destanên azayetî (gernasî) û qehremaniyê tomar dikin. Helbet di dema niha de helbesta berxwedana Kurdî jî tamam geş bûye. Bûye beşek ji sengerê berxwedanê. Bûye pêxwarin û zadê rojaniya şoreşgeran..bûye sirûd (marş) û strana nav sengeran.

rêzkerî ne be, naverûka tiştan bixwîne ne ku ruwê wan. Bi kûrî biçe nav cergê bûyer û nexweşiyên.. Tabloya hest û pêhisiya helbestvan û xelkê ya rastgo be. Helbesta berxwedanê, helbesta çarenûsa civakê ye.. Goranî û strana dil û navê ye. Helbesta berxwedanê dengê axê ye.. dengê xwîna şehîdan û dengê dîrokê ye...

Pirs-5 : Wek helbestvan û rewşenbîrekî Kurd hûn, di vê qonaxê de, xebata şoreşgerî ya Kurd çawa dibînin? Û bi dîtina we gelo rewşenbîrê Kurd di vê qonaxê de erkê (wezîfe) xwe yê nîştîmanî bi cî anîne?

Bersîv-5: Bi baweriya min niha hebûna gelê Kurd, di ber devê mezintirîn tîrsa ji holê rabûn û qirîkirinê de ye. Axeke dabeşkerî û perçekerî, neteweyekî di welatê xw de mişext û di mala xwe de xerîb.. Çarenûsa îro ev e: Man û neman! Ez bi vê lênerînê li xebata şoreşgerî ya gelê Kurd dinêrim. Bervanîkirin ji hebûn, man û nemanê dikeve pêşiya hemû durîşmeyên din. Xebatkirina li dijî kolonyalîstên dagirker li Kurdistanê hemû, dikeve pêşiya hemû xebatên din. Pêwîsta ev xebat jî, li çendî meydana cihê cihê bête bicîkirin û ji hev neyê cihêkirin. Xebata çekdarî, politîkî, çandî, edebî û hunerî; ev hemû weke zincîrê bi hev ve girêdayî ne. Divê armanca hemû tekoşer û xebatkarên li seranserî Kurdistanê; Kurdistanê azad, sebixwe û yekgirtî be. Û tu alternatifêke din cihê vê armancê nagire. Helbat bicîanîna vê yekê jî berî hemû tiştî bi xebata şerê man û nemanê dibe. Eva naveroka mesela Kurd e. Eger tekoşerên Kurd yekgirtî nebin, eger dîwarekî li hember dagirkeran çênekin, eger nebîne yek şûr û yek dest û yek çek û yek bîr û bawera hembes, tu caran armanca Kurdan a mezin nayê cî. Ji mêj ve me gotiye, bila em ji nakokiyên navbera dagirkeran qezencê bigrin. Lê mixabin heta niha her tim dagirkeran ji nakokiyên tekoşerên Kurd qezenc girtine! Pêwîstiya me bi hêza pêşmerge û a pênûs û hêza yekbûyî a manewî heye. Çarenûsa duweroja Kurd, bi vê rastiya hêsan ve girêdayî ye. Di realîta îro a Kurdistanê de, rastiya tal û dijwar a perçabûnê de, nakokî û netebayî û pirhebûna partî û grûbên bê hejmar û ji hev dûr û li dijî hev ku her yekî mîrnişînek (eyalet) partiyetî bo xwe xêz kiriye; ev reala tal cihê dax (hesret) û kesera me

Rêga

Rojê zemîn bûrkani bû
Burkanîş Kurdistanî bû
Kurdistanîş kurrî wekû
"Ararat"î lêkewtuwe
Araratîş Kurdî lê bû
Kurdîş duwaney çewsanewe
û tekoşînî
Be yek sik bû
Lew duwaneyêş
Rêgay wekû
-Yilmaz Guney- le dayik bû.

HEVPEYVÎN HEVPEY

gê axê ye... gê dîrokê ye."

Hevpeyvîn : Bavê Stêrê

hemûyan e. Di vê cûdabûna berbelav de em dibînin ku pirrî caran di nava çendin partî û gruban de, niqteyên hevgerîna, jî ên dîrketinê û nakokiyên îdeolojî bêtirin. Lê bi zanabûn dirêjîyê didin nakokî û netebayîyê -bi taybetî li Kurdistanê Tirkî-. Bi dîtina min heta ku em di vê qelebalixî îdeolojî û bêser û ber de bijîn, em nikarin dijminên xwe yê mezîna bavêjin erdê. Serketin yekgirtin e. Di dema ku azadîxwaz serê hev dibirin, em nikarin behsa duweroja ronak û azadiya gelê Kurd bikin. Di demeke wilo de ku ev nakokiyê bi vî rengê trajedî di nava rîşewşên bir û kargêrên Kurd de ewqas kûr bûye, diyare erkên niştîmanî û şoreşgerî, bi başî û polîtîkî a dijwar di nav a rewşên biran de jî reng dide. Ta ku em dawîya şerê nav-xwe neynin, em nikarin di tu derecê de û weke tê xwestin li hember dijmin û dagirkeran li ber xwe bidin. Ger em bi çavên dijmin li vê realîte binêrin, emê bizanibin bihêzbûn û bêhêziya me çiqas e. Serpêhatiyên me li Kurdistanê Iraqê ya dagirkirî, di vî warî de pirrin û dewlemendin. Ji bo dost û dijminan jî hate xwi-yakirin ku mezintirîn serketina şoreşgerên Kurdên Kurdistanê Iraqê, ew lihevhatinên polîtîkî bûn ku di nava hêzên Kurdistanê de çêbûn -YNK, PDK, PSK, PASOK-. Bi bawerîya min eger ku hevpeyman û hevkarî pêşdeitir biçin û hêzên pêşmerge û weşan û dezgehên din ên şoreşa Kurdî yê bikêrhatî bibine yek emê seketîneke mezîna bidestxin. Pêwîste yek şoreşa me hebe, yek hêz û yek weşan hebe. Bi kurtî erkê rewşên birên Kurd, di vê qonaxê de beriya hemû tiştî bi yekgirtina xwe a stratejî ve girêdayî ye. Çiqas ew yekgirtin bihêztir be, erkê niştîmanî û netewî baştir bi cî tê. Pêwîste li seraserî Kurdistanê ev yekgirtin çêbibe. Bicîanîna vê erkê, jî rewşên birêkî ta yê din cihê ye. Mebesta me di vir de rewşên birên şoreşger in, ew ronakbîrên çarenûsd xwe bi ya gelê xwe ve girêdanin. Em nivîskar û edîbên Kurdistanê me di navçeyên Kurdistanê Iraqê yê rizgarkirî de nêzikî sengerên pêşmerge karîbû hinek ji van erkan bi cî binin. Di van du salên borî de me bi dehan berhemên edebî, dîrokî û rewşên birî çap kirin. Kovara xwe ya mehane ku piraniya wê bo edeba berxwedanê tête terxan (textîs) kirin, em diweşînin. Kovara "Nûserî Kurdistan" û "Gizing", pêxwarina rewşên birî û pêşmerge û hêzên şoreşgerên Kurdistanê nin. Helbest û çîrok û romanên me di tûrikê her pêşmergeyekî de hene. Ta ku bi nehîni jî diçine nav bajarên, di nava destan de digerin. Mixabin em, ji bizava ronakbîrî ya parçêên din ên Kurdistanê baş ne agahdarin. Diyare ev jî bi hoyên objektîv ve girêdayî ye, ku em ji axa xwe bê xwedî kirine. Ev jî kesereke kûr e.

Pirs-6 : Astengên li berdevê çihana rewşên birî û edeba Kurdî çî nin? Û dîtina we li ser zimanê edebî yê yekgirtî yê Kurdî çî ye?

Bersiv-6 : Heta gelê Kurd, li Kurdistanê yekgirtî, serbest û azad ne jî, her tim ewê di rîya edebî û rewşên birîyê de asteng tije bin. Yek ji problemên mezîna ên ziman û edeba Kurdî, nebûna

zimanekî edebî yê yekgirtî ye. Xwiya ye pêwendîya wê jî bi vê realîta nelihewhatî ya mesela Kurdî ve heye. Ev çend şeweyên cawaz ên nivîsandinê bi zimanê Kurdî, sedema rewşa rewşên birî ya ne cîgir û parçebûna edebî û rewşên birîya me ye. Bi bawerîya min, zimanê ku bibe zimanê edebî ê yekgirtî li seraserî Kurdistanê mezîna; tenê bi desthilateke (hukum) polîtîk durist dibe. Dibe ku rola kom û komel û rêxistinên rewşên birî û edebî di geşkirina zimanê yekgirtî de hebe. Lê bicîbûna vî zimanê yekgirtî; ku xwendevanekî Silêmanîyê û Mehabad û Dêrsimê weke hev tê bighîjin û bixwînin û pê binivîsin, bi çarenûsa duweroja gelê Kurd ve girêdayî ye.. Bi desthelata polîtîkî ve, bi serxwebûn û yekgirtina Kurdistanê ve. Ziman, hestiyê piştî millet e. Niha, movikê vî hestiyê piştî me jî hev sist in. Aha ev sedeme ne helbestvan û edîbekî naskirî yê Kurdistanê Tirkîyê li cem me tê naskirin û ne yê me li cem wan tê naskirin. Divê, weke du rêwiyên xerîb xwe bi hev bidin nasîn. Ji bo vê perçebûnê pirrî caran em di hev nagihîjin. Komelên rewşên birî û edebî û rojname, dikarin çendin pirrî hevgerîna di nava me de girêbidin. Lê dîsa ev jî çareserîya bingehî nake. Edîb û rewşên birî û ronakbîrên Kurd, ta azadiya temam nebe, nikare weke tê xwestin bilivlive. Ji bo edîb û hunermend serbestî, weke ba û bihnkêşanê ye. Astenga li pêşiya edîbê Kurd asteng nebûna azadiya gelê Kurd û bindestiya wî ye. Bi rakirina vê astenga mezzîna tenê, meselên din jî bi temamî tene çareserînin, ku mesela zimanê edebî yê yekgirtî

yê Kurdî, yek ji wan meslên mezîna e. Niha, bizava edebî li Kurdistanê Iraqê gavên mezîna pêşde davêje. Helbest, pêşketîrîn aliyê edebî û temamtirîn beş e. Helbesta Kurdî ya hemdem, jî aliyê başiyê ve hîç jî helbestên pirşengdarên cihanê ne kêmtir in. Kurteçîrok di geşbûnê de ye. Hunerê roman nivîsinê li serê rê ye. Bizava şanone û şanogerîyê jî panzde salên borî ve qonaxêke girîng derbas kiriye. Helbest, pêwendîya objektîv a rewşa polîtîkî ya Kurdistanê bi vê geşbûn û pêşketinê re heye. Her çî gava serbestiyê awete jî çêbûbaya, jî edebî û rewşên birîya Kurdî re, keysa geşbûnê zêdetir dibû. Û bi gavên xweş û zû pêşde diçû.

Helbesta nû ya Kurdî, dema ku meriv bi Kurdistanê Iraqê re hember hev bike, li Kurdistanê Tirkî û ya Îranê paşdetir-maye. Li Kurdistanê Iraqê geştir û pêşketîre. Xwiya ye ev jî bi hin hoyên objektîv ve girêdayî ye. Min hinek ji wan helbestan xwendine ku bi zaraveyê Kurmanciya bakur, di hinek kovar û rojname de hatine çapkirin. Piraniya wan helbestan hêsan in û dereca hunerîya wan nizm e. Bêtir nêzikî gotinên asayî ne û di qalîbê hunerî de nemane ne.

Pirs-7 : Heta niha berhemên te yê çapkirî û ne çapkirî çî nin?

- Bersiv-7 :** Berhemên min ên çapkirî ev in:
- 1- Trîfey Helbest (Helbest)-1968,
 - 2- Kejawey Giryan (Helbest)-1969,
 - 3- Kawey Asinger (Şanomeya helbest)-1971,

- 4- Min Têniwetim Be Gir Eşkê (Helbest)-1973,
- 5- Ask (Şanomeya helbest)-1976,
- 6- Kazîwe (Kurtehelbest)-1978,
- 7- Dû Sirûd-î Kêwî (Helbesta dirêj)-1979,
- 8- Pîremêrd û Zerya (Wergeran-Romana E. Hemingway)-1981,
- 9- Rûbar (Çîrokehelbest)-1984,
- 10- Helo/Keşkolî Pêşmerge-sê beş (helbesta Berxwedanê)-1985,
- 11-Awênê Biçîkolekan (Helbest), 1986,
- 12-Dal-1987

Ev du berhemên dawî di jiyana pêşmergeyê, li navçeyên Kurdistanê yê azadkirî hatine nivîsandin û weşandin û belavkirin. Ev berhemên, ji bilî dehan gotarên edebî û pexşanehelbest (nesîr) û rexneyên edebî û wergerandina çendin şanomeyan in. Niha jî di komên helbestên min jî bo çapê amade ne. Beşê pirrê van helbestan ên salên cihê ne. Hêviya min heye ku di rojeke nêzik de ez vana çap bikim.

Kulûba PEN a Swêdê xelata "Kurt Tuholsky" di sala 1987î de da şairê Kurd Şêrko Bêkes di sûret de Ş. Bêkes bi serok vezîrê Swêd Ingvar Carlsson (yê ortê) û xwediya xelata par, Don Mattered (ji Afrîka Başûr) re.

Wilat

Wilat zore le Kurdistan
şox û şengtir
xwên germtir.
Wilat zore le Kurdistan
çawî geştir
Êsk sûktir.
Wilat zore le Kurdistan
Qise xoştir
Des rengintir
Belam ey Kurdistanekem !
Wilat niye hergîz le to
xoşewîsttir !

Pirs-8 : Şîretên te ji bo helbestvanên xort ên Kurd çî ne? Çî gotinên we ji bo xwendevanên "Armanç"ê hene?

Bersiv-8 : Şîretkirinên helbestvan karêkî e. Yan jî bi awakî din, dibe ku neyê qebûlkirin (pesindkirin). Ji ber ku her helbestvanekî, awayek û lîstikê û rêbazêke hunerî ya wî taybet heye. Ez şîreta nakim. Belam bi serpêhatiyên xwe, bi serpêhatiya dema herzekariya (erginlik) helbestên xwe, ez baş tê gihîjtîme ku gelek caran lezkirina min, kêmxwendin û pirr nivîsandina min ziyaneke mezîna gihandîye min. Destê min bi vî agirî lezkirinê kiziriye. Helbestgotin ne her jî bo helbestgotinê ye, jîyan jî ne bi tenê helbest e. Û bikêrhatin jî ne mercin ku di her gavê de serketî be. A girîng ewe ku helbestvan bizanibe çawa rastgo binivîse û dikare çî biservekirinê bike. Ger helbestvan, dubarekirina dengê helbestvanekî din be, ger bixwe reng û rewş û dengê taybetî jî bo xwe durist neke, bi ya min helbestvan nenivîse baştir e. Xwendina pirr û çîrr û mişt, sermiyana mezîna a bikêrhatinê ye. Bikêrhatin çend pirşengdar jî be, ger bi serpêhatiyên jîyanê û rewşên birî neyê dewlemendkirin, jî li cihê xwe pûç dibe. Bila em binivîsin, bipirsîn û netirsîn.

Diyare piraniya xwendevanên rojname "Armanç", ew Kurdên mişext in ku niha li Ewropa û welatên dervî Kurdistanê dijîn û kar dikin. Û diyare "Armanç" digihîje Kurdistanê jî û pêwendiyên xwe bi hundir ve qayim kiriye. Ez ji bo beşê yekemê Kurdistanê dervî Kurdistanê dixwazim pêwendîya xwe bi zimanê Kurdî re berdewam bikin.. Çî bi zaraveyê Kurmanciya bakur an a başûr be, xurtir bikin. Hewl bidin ku rûpelên "Armanç"ê bi hizirên xwe dewlemendtir û xweşiktir bikin. Hewl bidin, bizav bikin, di mecala karê xwe de mesela dadimend (meşru) a Kurd, bi biyaniyan bidin naskirin. Pêwîste, giyan û alîkariya xwe ji civatên xelkê Kurdistanê nepiçînin. her yek ji aliyê xwe ve hewl bide ji bo civandina saman (serwet)ê folklorî û bermayeyê netewa me. Ji bo ku wenda nebin. Li dijî sînorê destkar (sunî) ê dagirker û emperyalîzmê rabin. Hizira Kurdistanê bi hêz bikin, yarmetiya maddî û manewî ya pêşmergeyên Kurdistanê bikin.

Hêvî dikim di duwerojê de ez û xwendevanên "Armanç"ê çend carên din li ser rûpelê vê rojname xoşewîst bigihînin hev.

Diyariya min a vê carê, jî bo "Armanç" û xwendevanên wê "çend kurtehelbestin" ku li demên cihê cihê hatine nivîsandin. Ji xwe bi kurtî be bi dirêjî be helbestên xwe tê nasîn û ew dibin organê dil û nav û hest û pêhisîna wî...

Di tercuma vê hevpeyvînê de li gel B. Stêrê heval DILDAR jî alîkariyek gelek mezîna me re kir. Ji bo vê alîkariyê em gelek sipas dikin.

Mueyid Teyîb

STRAN, BEFR Û AGIR

Ne ezbenî!
Neke Kenî
Welatê min..befre, befre û
Kengî befir bûye tenî

Ne ezbenî
Neke kenî
Welatê min ne rûbar e
Li nav deryayê winda bit
Welatê min ne buhar e
Havîn dê hêt û çirmisîst
Ne, welatê min çiya ye
Çiya j'cihê xwe na livît
Befra me jî her a ketî û
her dê kevît

Welatê min hey befr û xwîn
Tu ne baxî..
Da ez bêjim!
Ew baxê garan tê çerîn(1)
Min ne vêtin
Tu ne Le'lixanî û ez Hesemaxa(2) me
Da ez bêjim!
Ew singê hatye perixîn(3)
Min jê ne vêt maç û evîn
Ne, tu behrî û
Behr b'devê sa pîs nabît
Dil jî eşqa te rîs(4) nabît

Welatê min hey befr û xwîn
Demê şev û tarî d'revîn
Rojê hêdî tîrojket xwe belav d'kirin
Min çavêt xwe jêkve d'kirin
Da sehkeme..
Çiya, dol û nehalêt(5) te
Min digotî:
Hawar tu çendê mezinî
Tu behrekî û ya bê binî
Lê rojekê birînek d'singê min çêbû
Derê birînê her vebû
Heta ku bûye pencerek
Min tê re dit..
Te bi çend çiya û dolêt xwe ve
Dilê min yê kiriyê hêlin
Hîngê min zanî singê min..
J'çiya pirre
Tu yê biçûkî û dilê min
mezintir e.

Welatê min xwîn û kevi(6)
Kê gotiye tu yê ketî yan dê kevi
Ger tu ketbay
Çewa gemî da b'rûbara da hêne xar?
Çewa roja me da helêt û ava bit
Bite spêde..

bîte nivro..
bîte êvar?
Çewa şivan da bilûrêt xwe helgîrin
Çewa şêrêt te da xurin?(7)
Çewa perasî(8) da dilê min vegîrin?!

Welatê min
Çend du çavêt reş û belek d'kevne serêk
Du nergîzet şeng û şepal d'kevne berêk
Û hosa dê rojek hêtin
Dê biye mergeka xemlîn
Strî nabin..
Dest û tilêt zarokêt me xwîneloken(9)
Evca demê êvariya..J'aqarî(10) tèn
Dê sirûda aştiyê bèn
Bêrivanêt gundê me jî
Şûna şikefta
Dê l'derê xanikê ava
Meşkêt xwe kên(11).

- 1)- Çerîn: Çêrîn
- (2)- Le'lixana Goveyî: Çîrokeka folklorî ye. Hesemaxa jî Lelîxanê hez dike lê jinbaba wî bi xedîr Lelîxanê li kurê xwe mar dike. Dema Hesemaxa pê dihesê dîn dibe û bi çola dikeve, piştî heft sala rojekê Hesemaxa rastî Lelîxanê têt, dema Lelîxanê wî nas dike jê re dibêje; ez hîn ya te me lê Hesemaxa dibêje Lelîxanê ew rezê xelk çûye nav, min navêtin jî iro pêve.
- (3)- Perixîn: Mîzdan
- (4)- Rîs: Tazî
- (5)- Nehal: Newal
- (6)- Kevî: Dema baharê berf dihele, lepek berf wek pînek di nav reşayîya çiya de dimîne, jî vîya re Kevî tê gotin.
- (7)- Xurin: Dengê ku şêr derdixe, wek zûrîna gur.
- (8)- Perasî: Perasû, parsu
- (9)- Xwînelok: Naprûk, dirandin
- (10)- Aqarî: Çûndina bostan, rez, baxçe bêrtiya jî gund dûr re divêjin: Çol.
- (11)- Bikiyên, bikulin.

Pencere

Mueyid Teyîb

Helbest Kevintirîn
Hunerê Zimanî ye

Ziman jî her zîndiyekî di jîna xwe de, di çend qonaxan re derbas bûye, yan derbas dibe. Bi peyvek dîn; ziman jî jî dayik dibe, dibe zarok û xurt dibe û gelek ziman jî kal dibin paşê jî dimirin, yan jî li cîyê xwe radiwestin. Û ev rawestiyên jî, rengê jî rengên mirinê ye.

Li vir çend pirsyar dikevin serê mirov: gelo ziman di her qonaxek jî van qonaxan de bi çî awayî bûye? Erk û karê wî çî bûye? Peywendîya wî û helbestê çîye? Û helbest kengî peyda bûye?

Ji bo bersiva van pirsyara divê em vegerin ser vekolinên dîroka ziman(1), emê bibînin ku wê çaxê ya ku mirov nêzîkî hev kiriyê û civak pêk aniye, hest (şuûr) pê kirina ku pêwîstiya wan bi metodekê heye, ku di hev bigihên. Wê demê wan gewriya xwe bi kar anîn û deng jê derxistin. Ew deng roj bi roj pêtir (bêtir) lê hatin û êdî ew deng bûne peyv û peyv jî bûne hevok û jî hevokan jî ziman pêkhat.

Helbet ziman di vê qonaxê de gelek sade bû û peyvên wî jî sinûrê navên tiştên berbiçav derbas ne dibûn. Lê piştî demeke dirêj peyvên nû ketin zimanî. Wan peyvên karîbû behsa bîrhatinên xwe bikira yan navê hin tiştan bigota ku ne li berçav bûn. Di vê qonaxê de şoreşeke mezin di zimên de çê bû û guherînên pir mezin bi ser erkê zimanî de hat. Ew guherîn jî ew bûn, ku heta wê çaxê xelkê ziman bi kar dianî jî bo ku tenê pêwîstiyên xwe yên maddî bi cî bîne; weke ku bêje: ez birçî me û xwarinê bixwaze.

Lê piştî vê qonaxê erkê zimanî berfireh bû û êdî jî bo bi cî anîna pêwîstiyên rojane jî ziman bi kar anîn. Ji bo ku ev guherîn baştir xuya bibe, mirov dikare nimûneyekê bîne; dema mirovek bi rê diçe û yekî dîn govendê digre, di her du haletan de jî ew mirov endamên laşê xwe bi kar tîne, lê her yek jî bo armancekê ye. Di haletê pêşîn de, laşê wî mirovî dilve jî bo ku xwe jî cîyekî veguhêze cîyekî dîn. Lê di haletê duduyan de ew mirov laşê xwe dilvine jî bo awayekî ciwan û ew ciwanî jî hunereke ku dibêjinê govend û armanca wî jî jî govendê bi cîkirina pêwîstiyêke rojane ye.

Wesa jî guherîn dikeve zimanî, dema mirov dipeyve weke ku mirov bi rê biçê û dema mirov helbestekê dixwîne weke ku mirov govendê bigre. Belê helbest weha peyda bûye û bi vî awayî bûye. Helbest kevintirîn û bilindtirîn hunerê zimanî ye. Piştî helbestê peşşan (nesir) derket lê heta niha jî dema pesnên peşşannivîsekî tê dayin, dibêjin; zimanê wî zimanê helbestê ye.

Helbesta Feqiyê Teyran, di hejmara berê de bi gelek şaşîti derketibû. Di vê hejmarê de em wê rast dikin û jî nûve çapdikin.

Armanç

Ji klasîkên edebiyata Kurdi:
Feqiyê Teyran

"EZ"

Îro ji dest husna hebîb
Serkeşte û heyran im ez
Min eşq û muhebet bûn
nesîb
Sewadê sergerdan im ez

Qazem û behrên di heftê
Agirê eşqê ku keftê
Dê bisojit şubhê neftê
Min diye, pê zan im ez.

Eşqê gelek sewda kirim
Bê mal û bê mewda kirim
Nûra çira winda kirim
Mûsayê Imran im ez.

Min diye muhbet çî reng e
Sohtime doja pir-ye'ke
Min mudam dil jê behing e
Bi nalîn û efxanim ez

Mûsa ji dest husna bi nûr
Şêrîniya xalên di hûr
Secde bire ber Kohê Tûr
Nêzîkî remzê wan im ez

Nalîna teyr û tyûran
Kalîna çeng û bilûran
Xulxulên li qesr û qusûran
Bulbulê xoşxwan im ez

Remzê ku dê dilber bikin
Carek bi çêşman seyr bikin
Dê Kohê Qaf ker ker bikin
Mecrûhê pir-kovan im ez

Bulbulum daîm dixwînim
Ez yeqîn ez te bibînim
Dîn dibim sewda dimînim
Serxoş û sukran im ez

Min ah ji dest kovan û
qehran
Min sebir nayêt li sehran
Şubhetê mewcên di behran
Qazemê umman im ez

Serxoş û ebter kirim
Te ji illeta rengzer kirim
Te sotim ker ker kirim
Tu agir î buryan im ez

Agir û pêta di dil da
Me'neyan daxan ku hilda
Ew kitap naçit du cilda
Hafizê medhan im ez

Hafizê medh û pesendan
Rohniya mehbûb û rindan
Bê hesab werbûn di findan
Sofiyê bê can im ez.

Sofi me qet qet û narin
Kuştî me derb lê diyarin
Min demek sebr û qerar in
Nexweşê pir-jan im ez

Nexweşê reng lê nemayî
Dest li ser falê nihayî
Wan digot ji çavê giyayî
Kuştiyê e'ynan im ez

Kuştîme herdû iyûnan
Yan ki yêd nisbet ji nûnan
Radiket ew qetl û xûnan
Girtiyê zindan im ez

Girtî me insaf demûrin
Qadî û muftî vebûrin
Qeyd kirim kes bê xebûrin
Bendeyê hicran im ez

Ma di benda firqeta te
Canfidayê xidmeta te
Da bibînim rehmeta te
Nobedarê xan im ez

Nobedarê qelehê xwe
Dergevanê dergehê xwe
Bîne bîr û agehê xwe
Tûleyê asîtan im ez

Tûleyê dergahê yar im
Şev û rojan nobedar im
Westayê der întûzal im
Çavriyê Sultan im ez

Çavriya sira li pêş im
Meqseda ezlê feniş im
Hicreta Yûsuf dikêşim
Ya'qûbê Ken'an im ez

Kor e bo Ye'qûb ji dinê
Ji perdeya daxa evinê
Ger dibên veke birînê
Hewceyê Lokman im ez

Wan digot Lokman tebîb e
Gote min xef e'ndelîb e
Şafiyê derdan hebîb e
Pê bawer û îman im ez

Sond dixwim sa'd û destan
Kevir û seylêd li bestan
Min bixom li curhan
bêbestan
Bê rahat û asan im ez

Eşqa rahetiya kême
Agir û pêta dilê me
Çend hezar medhan dibême
Muhîtê esman im ez

Xwezî min sed ser hebûna
Sed hezar dev pê ve bûna
Ew hemû'l medhên te bûna
Hêj bi wan nimsan im ez

Min îbadet eşq û bazî
Bê mey û meyhan im ez

Ez kiz û zer bûm ji qehrê
Dê devik çibket ji behrê
Yan du çav çibkin ji sehrê
Bê dîtina eynan im ez

Xaniya bade û mey tê
Muxnî yû hem çeng û ney tê
Min ji eşqan heye-hey tê
Serxweş û sukran im ez

Sed hezar çav min divêna
Bayekî perde hilêna
Xet û xal min tîr bidîna
Eşqe-qufî can im ez

Serxoşê ava heyatê
Meclisa reqs û sematê
Dê çî kim bi sewm û selatê
Bi kûze û fincan im ez

Her kesê eşq tê eser kit
Sed hezar perdan li ber kit
Hemuyan dê ker bi ker kit
Tazî û uryan im ez

Ew meyê gerden dirêjan
Şîşe û wan baderêjan
Min nema hiş li nivêjan
Li deftera dînan im ez

Perde çû ez mame tazî
Dil sirra mehbûb dixwazî

"Mîm" û "Hê" aqil vederda
Sicleya eşqê û derda
Lew qelem anî bi serda
Me'fuyê xufnan im ez.

Têkoşîna aştiyê gava pêşîn a serkeftinê avêt

Peymana dîrokî INF hate îmze kirin. Bi vê peymanê gawek dîrokî hat avêtin. Peymana INF di çekdaxistinê de peymanê yekemîn e. Herçiqas ev peyman hewqas ne fireh be jî lê ji bo aştiya dinê gawek girîng e. Yekîtiya Sovyet dixwaze bergê vê peymanê hîn firehtir bike.

Di navbera 7 û 10'ê çileyê pêşîn çavê hemû dinê li civîna zîrveyî bû. Sekreterê PKYS Mîchaîl Gorbaçov û serokê DAY Ronald Reagan peymanê INF îmze kirin. Haziriya vê peymanê ji alî komîsyonên her du aliyan ve hatibû amade kirin.

Li gor peymanê INF'ê fuzeyên atomî ku li Ewropa hatine bi cî kirin wê ji holê bête rakirin. Ango nêzî 2000 mîsîlên atomî yê navînmenzîl û kurtmenzîl wê bêtin îmha kirinê. DAY wê bi temamî 438 mîsîlan ji holê rake. Di navmîsîlan de 188 roketên Pershing-2 û 72 roketên Pershing-1 ên Almanya Federal jî hene. Yekîtiya Sovyet wê 1575

M. Gorbaçov û R. Reagan piştî îmzekirina peymanê dîrokî qelema xwe bi hev diguherînin

mîsîlanji holê rake. Piraniya van mîsîlan li alî Ewropa hatine bi cî kirin. Hinek ji van mîsîlan jî li çiyayên Ural, li Çekoslovakya û li DDR'ê

bi cî kiri ne

Wê bêtin îmhakirin

Li gor peymanê INF'ê armanc ne tenê ji holê rakirina mîsîlan e. Divê mekanîzma teqandinê û malzemeyên din ên bi van mîsîlan ve girêdayî ne bêtin îmhakirin. Ango sîstema mîsîlan bi hemû tiştên xwe ve, wê di nav 3 salan de bi tevayî ji ortê rabin. Di wexta îmhakirinê de mafê her du

aliya jî heye ku nûnerên xwe bişînin ciyê mîsîlan. Ji nuha ve jî bo her du alî jî 20 tefîş hatine bi rêxistinê. Mafê tefîşkirinê piştî qebulkirina peymanê 13 salanwê dom bike.

Li gor peymanê INF mafê Sovyet heye ku peç welatên Ewropî ku mîsîlên nîv û kurt menzîl bi cî kirine, basên wan tefîş bike. Mafê DAY jî heye ku basên li DDR û Çekoslovakiyê hene tefîş bike. Hem Sovyet û hem jî DAY mafê wan heye ku nûnerên xwe li avahiyên ku pirsên mîsîlan çêdikin, beşdar bikin.

Li gor peymanê, heger aliyek bikeve şikê mafê wan heye ku ji hewayê kontrolan bikin.

Peymana INF herçiqas jî alî R. Reagan hatiye îmze kirin jî, heta ku ji alî Kongra DAY neyê qebul kirin wê neyê pêkanîn.

Îmze kirina peymanê INF'ê ji alî hem dewletên endamê Pakta Warşova û hem jî alî dewletên endamên NATO'yê bi awakî başî hat qebûl kirin. Ji aliyê din hemû hêzên aştiyê û piraniya dewletên dinê kêfxweşiya xwe ji INF'ê re diyar kirin.

Sala navnetewî ya kesên bê xanî

Sala 1987'an jî alî organizasyona Koma Miletan ve wek sala navnetewî yê kesên bê xanî hatibû îlankirin. Ew pîrsa kesên bê xanî di dinya me ya îroyîn de derdekî li ser derdan e. Hema hema hemû dewletên cihanê ew pîrs bi temamî helnekirine û îro li hemû welatan problema xaniyan heye.

Li gora îstatistikên merkeza îskanê ku di liqê Organizasyona Koma Miletanda ye dibêje, îro li dinê jî 4 kesên yek, yan jî milyarek kesên bê xanî ye, di xaniyên wek holikan de û yan jî de taxên pîrr qebralix de dijîn. Ew pîrs û gels ne tenê pîrsa welatên pêşketî û ku yê hindik pêşketî ne. Îro li Parîsê 10. 000, li Londrê 13. 000 kesên bê xanî ne, li Newyorkê navbera 60. 000 û 80. 000 kes li kûça radizîn. Li bajarê Stembolê jî ji 2 milyon kesî zêdetir di xaniyên holikan de rûdînin.

Nufûsa dinê çîqa zêde dibe pîrsa xaniyan jî wisa pîrr dibe. Welatên ku hindik pêşveçûne di sala 1985'an de nufûsa wan 3. 7 milyar bû. Ew nufûs di 2000 salî de 4.8 milyar û 2015 salî ye de jî wê bigê 6. 1 milyar û wê çaxê jî wê ji 10 kesî 8'ê wan li welatên pêşketî de bijîn. Nufûsa bajarên wan welatan jî her sal teqîben 51 milyon yan jî her roj 140. 000 kes li gora hesaba wê zêde bibe.

Ji ber problema xaniyan hinek nexweşî jî tîn holê. Li gor lêkolînên ku çêbûne nexweşiyên wek enfeksiyon, parazîti û werem ji kesên ku di xaniyên bê sihet de dijîn çêdibin. Bi van nexweşiyên li dinê her roj 50. 000 kes (pirani zarok) dimrin.

Lewend FIRAT

BI MILYONAN ZAROK JI BIRÇÎNA DIMRIN

Foto: Armanc (Ş. Adlig)

UNICEF, beşa pîrsa zarokên dinê ya Netewên yekbûyî berî tîkeve sala 1988'ê, raporek bela kir. Li gor vê raporê, salê 14 milyon zarok ji ber nexweşiyên berî pênc salîyê ku ji birçîbûnê peyda dibin û pê dimrin. Tenê di du rojan de jî ber nexweşîya virikê (diarcê) 20.000 zarok mirine.

Helbet zarok ne tenê ji ber nexweşîya virikê dimrin. Ji ber nexweşîya kesebê 2,9 milyon, ji ber sorikê 1-9 milyon, ji ber malarya milyonek û ji ber felcê jî 800.000 zarok di salekê de dimrin.

Li gor rapora UNICEF'ê, sedema mirina zarokan rasterast bi xizaniyê ve

girêdayîye. Sala 1980'ê welatên pêşveçûyî nêzî 40 milyar dolar bi navê "alîkariyê" bi deyn dan welatên paşdemayî. Nuha tevî faizên xwe ev deynên ha wusa giran bûne ku welatên paşdemayî nikarin ji bin rabin û roj bi roj xizantir dibin. Hêjmara zarokên ku ji ber xizaniyê dimrin sal bi sal zêde dibe. Ji her vê yekê jî Unicef vê pîrsê dike,

- Ma dinya wê kînga mûdaxeleiyê vê felaketê bike?

UNICEF jî hemû dinê doza alîkariya welatên paşdemayî dike û dixwaze ku ji van welatan rekadir û hunermendên tibî (tenduristî) û hindekarîyê bêne şandin.

LI FILISTÎNÊ QETLÂMEK NÛ

Leşkerên Îsraîlî li Gaza, Qudus, Nablûs û bajarên din ên Îşxalkirî Filistinîya gulebaran kirin. Heta nuha 53

Di destpêka meha Çileyê Pêşîn da qamyoneke leşkerî ya Îsraîlî, li Gazayê 4 Filistinî kuştin. Li ser vî yekî Filistinî li dij vî bûyerê mitîngek pêk anî û kuştina Filistinîya protesto kirin. Leşkerê Îsraîlî êrîş dan ser Filistinîyan û wan gulebaran kirin. Ji bo protestokirina

êrîşên leşkerên Îsraîlî dikandarên Filistinî yê li Nablûsê û li Qudusê dikanên xwe girtin. Herçiqas leşkerên Îsraîlî zor dan wan ku dikanan vekin lê tu netîce jî vî zordariya xwe ji negirtin. Xwendevanên Unîversîta bir zeytê li Şerîa Rojava ketin boykotê. Di nav-

Filistinî hatine kuştin û li dora 300 kesî jî hatine birîndarkirin. Di ser 2000 kesî re jî hatin girtin.

bera xwendevanan û leşkerên Îsraîlî de şer derket.

Li gor masmedya Ewropî heta nuha jî Filistinîya 53 kes hatine kuştin û li dora 300 jî hatine birîndarkirin. Tê gotin ku potansiyela gelê Filistinî pîr bilind bûye û talûka liberxwendanek mezin pîre.

Xuyaye ku siyonîst roj bi roj dixwazî erdê dagirkirî fireh bikin. Ji bo vî yekê jî provakasyonan pêktînin. Zulm û tadayîya li ser gelê Filistinî roj bi roj zêdetir dîkin. Bîryara Şaronê terorîst yek jî van provakasyonan e. Şaron bîryara xwe da ku mala xwe bibe Şerîayê.

Xortekî Filistinî di nav lepên leşkerên siyonîstan de li ber xwe dide.